

INFO SCOOP

Van de redactie

Tint E.P. Mori

In deze Info-Scoop een update van de gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië over de periode 23 augustus t/m 6 september. Ook een overzicht van de gebeurtenissen in Rwanda, Burundi en Zaire over dezelfde periode. Tot slot van dit nummer leest u een artikel over een omstreden stof genaamd "Red Mercury". Met deze stof zou het mogelijk zijn om kleinere kernbommen te vervaardigen en dat zou een directe bedreiging vormen voor het non-proliferatie verdrag.

GEBEURTENISSEN IN HET VOORMALIG JOEGOSLAVIË van 23 augustus t/m 6 september 1994 -EEN OVERZICHT-

101 MIDCie
sectie Joegoslavië

o.l.v. Vdg Jawad

INLEIDING

In de afgelopen twee weken is de strijd in de Bihac-regio een nieuwe fase ingegaan. Voor het eerst sinds een half jaar coördineren de Krajina en de Bosnische Serven hun militaire activiteiten. De Krajina Serven zijn actief geworden in de Bihac-regio. In de rest van Bosnië blijft het onrustig. Het definitieve Bosnisch Servisch 'nee' tegen het vredesplan van de Contact-groep heeft daar veel mee te maken.

In deze samenvatting wordt de situatie van 31 augustus 1994 tot 12 september 1994 behandeld onderverdeeld in:

- Republieken van het voormalig Joegoslavië
- Bosnië-Herzegowina:
 - *politieke aspecten
 - *militaire aspecten
 - *VN en EU
- Balkan

REPUBLIEKEN

van het voormalig Joegoslavië

KROATIË

Zagreb eist nog altijd de volledige soevereiniteit en integriteit van Kroatië in zijn internationaal erkende grenzen en wenst de sancties tegen Klein Joegoslavië te behouden totdat dit land de huidige grenzen van Kroatië erkent. Het is bezorgd dat een eventuele opheffing van het wapenembargo in Bosnië alleen aan de moslims ten goede zal komen.

Eind september loopt het mandaat af van UNPROFOR in de UNPA's en het is wederom niet duidelijk of dit mandaat verlengd zal worden. De Kroaten zijn teleurgesteld over UNPROFOR, omdat deze niet de beoogde terugkeer van Kroatische vluchtelingen naar de Servische Krajina heeft kunnen bewerkstelligen. Kroatië verwerpt nog altijd onafhankelijkheid voor de Servische Krajina.

VN-gezanten Stoltenberg en Owen bezochten Tudjman om helderheid te krijgen over de verlenging van het mandaat. Op basis van recente oefeningen van het Kroatisch leger (HV), de houding van de leiding en het feit dat een deel van de Krajina Serven nu in de Bihac-

pocket actief is, houdt men rekening met de mogelijkheid van een Kroatische aanval op de Servische Krajina.

Kroatië is nog altijd niet bereid de vluchtelingen die vast zitten tussen de Servische Krajina en Kroatië bij Turanj toe te laten. De UNHCR heeft pogingen ondernomen om de vluchtelingen, die nog altijd onder erbarmelijke omstandigheden in een niemandsland verblijven, te doen terugkeren naar Bosnië. De troepen van de BiH gedragen zich zeer gedisciplineerd volgens waarnemers en president Izetbegovic heeft gezegd persoonlijk de veiligheid van de vluchtelingen in Bosnië te garanderen. Met de Bosnische regering is afgesproken om een VN-opvangcentrum in te richten voor de vluchtelingen. Abdic-getrouwden hebben pogingen om de vluchtelingen daarover te informeren echter gedwarsboemd. Zij verspreiden geruchten over wraak-acties van de BiH, omdat Abdic, die tegenwoordig in Topusko verblijft, hoopt wederom een rol te kunnen spelen in de Bihac-pocket.

Op 10 en 11 september bezoekt paus Johannes Paulus II Zagreb, waar hij zeer enthousiast werd ontvangen. De regering probeert het bezoek uit te leggen als steun aan Kroatië. Kerk en natie hebben namelijk een zeer sterke band in Kroatië.

UNPA's/SERVISCHE KRAJINA

De situatie in de Servische Krajina is stabiel. De Krajina Serven voelen zich echter sinds de uitschakeling van de troepen van Abdic bedreigd door de Kroaten enerzijds en het V korps van de moslims rondom Bihac anderzijds. De SVK is daarom actief geworden in de Bihac-pocket (zie Bosnië-Herzegovina militair).

SLOVENIË

NTR

SERVIË

Onder druk van de Contact-groep ging Milosevic akkoord met de stationering van waarnemers langs de Servisch-Bosnische grens, mits aan drie voorwaarden wordt voldaan: (1) langs de Kroatisch-Bosnische grens zouden ook waarnemers gestationeerd moeten worden; (2) er worden 400 waarnemers toegelaten, maar alleen uit bevriende landen, zoals Griekenland en Rusland; en (3) zij moeten worden begeleid door Servische politiemannen.

De leider van de oppositionele Servische Vernieuwingspartij (SPO), Vuk Draskovic, heeft zich achter Milosevic' beleid ten opzichte van Servisch Bosnië geschaard.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Kozyrev, heeft zich ingespannen voor een "beloning" van Servië voor de nieuwe houding ten opzichte van Bosnisch Servië. Hij heeft gedeeltelijke opheffing van de sancties op Servië bepleit. Frankrijk heeft voorgesteld om als concessie de Bosnische Serviërs toe te staan om op te gaan in een federatie met Servië (zie ook VN).

Na het bezoek van de VN-bemiddelaars Owen en Stoltenberg en de bijeenkomst van de Contactgroep waarin besloten werd de VN te adviseren om de sancties tegen Klein Joegoslavië te versoepelen, is Milosevic akkoord gegaan met de komst van 135 waarnemers aan de grens tussen Servië en Bosnië. Noorwegen levert 20 van de 135 waarnemers.

VOJVODINA

NTR

KOSOVO

NTR

MACEDONIË (FYROM)

Volgens onbevestigde berichten heeft op 1 september een incident plaats gevonden langs de Macedonisch-Servische grens. Een Macedoniër zou door een illegaal op Macedonisch grondgebied verblijvende Servische patrouille zijn verwond. De Macedonische regering heeft scherp protest aangetekend bij de Servische regering en heeft om een urgente inspectie door een gezamenlijke commissie gevraagd om alle relevante feiten met betrekking tot het incident boven water te krijgen.

MONTENEGRO

NTR

BOSNIË-HERZEGOWINA

BOSNIË-HERZEGOVINA POLITIEK

In het referendum in Bosnisch Servië over het

vredeplan van de Contact-groep heeft 96% van de deelnemers zich uitgesproken tegen aanvaarding van het voorstel. In verschillende plaatsen was er sprake van fraude: er werden bijvoorbeeld meer stemmen uitgebracht dan er stemgerechtigden waren. De president van de 'Republika Sprska', Radovan Karadzic, zei in reactie op de uitslag: "We will ask for another map. We expect a new conference, new peace efforts". Hij zei verder dat de Serviërs geen van buiten opgelegde vredesplannen zullen accepteren.

Het gaat Karadzic niet alleen om de kaart van Bosnië. De Bosnische Serviërs hebben bezwaar tegen: (1) het verloop van de grenzen van het Servisch gedeelte van Bosnië in het voorstel; (2) het totale Servische aandeel (dat in het voorstel 49% is, in plaats van de op dit moment door de Serviërs bezette 70%); en (3) het feit dat het voorstel niet voorziet in een eventuele confederatie van de Bosnische Serviërs met Klein Joegoslavië.

De Verenigde Staten en de Russische Federatie (RF) beschouwen het referendum als niet legitiem.

In een speech voor het Parlement in Pale op 2 september heeft Karadzic gezegd dat de Bosnische Serviërs "het volste recht hebben om sancties tegen de moslims in te stellen, om te voorkomen dat zelfs maar één vogel de enclaves bereikt, totdat de wereld Joegoslavië beveelt het embargo tegen ons op te heffen". Karadzic dreigde met het volledig afsluiten van de elektriciteit, water, gas en voedsel naar de enclaves. De VN-konvoeien zouden worden tegen gehouden en het Westen diende rekening te houden met gijzeling van VN-personeel. De moslims riepen de VN op om in dat geval desnoods met geweld de VN-konvoeien door te zetten. De Bosnische Serviërs hebben ook gedreigd met maatregelen tegen het VN-personeel in Bosnië bij een eventuele opheffing van het wapenembargo tegen de moslims.

De Bosnische premier, Silajdzic, klaagde dat de Bosnische Serviërs tot dusverre helemaal niet gestraft worden voor hun weigering om het vredeplan te accepteren. De moslims zijn ook niet erg enthousiast voor de Amerikaanse plannen om het wapenembargo op te heffen tegen de moslims. President Izetbegovic heeft op 30 augustus er op gezinspeeld dat dit wat de Bosniërs betreft niet nodig is: er zouden meer nadelen dan voordelen aan het opheffen van het embargo zijn verbonden (zie ook VN). Het vertrek van de UNPROFOR-troepen, hetgeen zal volgen op een eventuele opheffing van het

embargo, is een van de nadelen. Yasushi Akashi vertelde de pers dat "despite all their complaints [the muslims] seem to be very interested in us remaining in theatre".

Een week later bepleitte Izetbegovic echter wederom de opheffing van het wapenembargo, evenals premier Silajdzic, die Bosnië vertegenwoordigde op een bijeenkomst van de staten van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) in Islamabad (Pakistan). De OIC sprak zich unaniem uit voor het opheffen van het wapenembargo.

President Izetbegovic klaagde 5 september over het gebrek aan vooruitgang bij de vorming van de Moslim-Kroatische federatie. Hij houdt de Kroaten daarvoor verantwoordelijk. In door moslims bestuurde gebieden zouden de Kroaten alle vrijheden genieten in tegenstelling tot de moslims in Kroatische gebieden, zoals Mostar. Izetbegovic wil Tudjman en Clinton hierover aanspreken.

De paus heeft na rijp beraad besloten om Sarajevo niet te bezoeken tijdens zijn reis naar het voormalige Joegoslavië. Dit heeft te maken met het feit dat Karadzic niet wilde in staan voor de veiligheid van de paus. In een onderhoud met de pauselijke nuntius Francesco Monterisi hadden de Bosnische Serviërs laten weten het bezoek als "hoogst ongewenst" te beschouwen. De diverse schietincidenten in Sarajevo, waarbij burgers en VN-soldaten het doelwit waren, benadrukten daarnaast de mogelijke gevaren bij een pauselijk bezoek.

Er is door VN-waarnemers vastgesteld dat de granaat die op 18 augustus op het vliegveld van Sarajevo werd afgevuurd afkomstig was van de BiH. Volgens commandant Eric Chaperon zou sprake zijn van een directe en opzettelijke beschieting.

President Izetbegovic heeft het aftreden van Akashi geëist, omdat deze de paus in een brief geadviseerd had om Sarajevo niet te bezoeken.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR

In de afgelopen veertien dagen is de strijd in Bosnië-Herzegovina na eerst enigszins geluwd te zijn, weer in alle hevigheid losgebroken. HERNIEUWDE zware gevechten vinden plaats rond de Bihac-pocket. Voor het eerst hebben de Krajina Serven zich rechtstreeks gemengd in de strijd aldaar. In Noord en Centraal-Bosnië blijft het erg onrustig op de bekende plaatsen, zoals de Olovo-Vares regio.

BIHAC-POCKET

In de Bihac-pocket wordt sinds begin september zwaar gevochten tussen de moslims (V korps BiH) enerzijds en de Bosnische en Krajina Serviërs (respectievelijk VRS en SVK) anderzijds. De Bosnische Serviërs vallen vanuit het zuid-oosten de moslims aan. De VRS rukte op tot nabij de stad Cazin en voerde langs de rechteroever van de rivier de Una rondom het Grabez-plateau aanvallen uit. De VRS wil daarmee onder andere voorkomen dat de moslims het Grabez-plateau, dat de Serviërs gebruiken voor beschietingen op Bihac en omgeving, overeren. De stad Bihac en de omliggende dorpen worden enkele dagen urenlang bestookt met artillerie-vuur.

De Krajina Serven hebben zich ook in de strijd gestort en vallen de moslims aan vanuit het noord-oosten (UNPA-Noord). De SVK heeft eerst enkele steden ten Noorden van Bihac, waaronder Cazin en Buzim beschoten met clusterbommen. Vervolgens begon de SVK op te rukken richting Buzim. Er bevinden zich ongeveer duizend Servische Krajina soldaten met tientallen stuks artillerie en enkele tanks in de Bihac-pocket.

Het doel van de gecombineerde actie is naar alle waarschijnlijkheid het omsingelen van het V korps, dat zich onder andere rondom Bihac begeeft. Volgens waarnemers is de operatie uitgedacht door de Bosnisch-Servische generaal, Ratko Mladic, die vroeger in dienst was van de Kroatische Serven.

NOORD-BOSNIË-HERCEGOVINA

De Serviërs hebben de etnische zuiveringen in Noord-Bosnië geïntensiveerd. Sinds augustus zijn ruim 2000 niet-Serviërs (voornamelijk Moslims en zigeuners) verdreven uit Bijeljina en ruim 2500 uit Banja Luka. De militia van Vojkan Djurkovic is verantwoordelijk voor deze acties. De Serviërs willen Noord-Bosnië voor 8 september "etnisch zuiver" hebben. De vluchtelingen zijn uitgeweken naar Tuzla.

Op 2 september heeft de Veiligheidsraad een resolutie aangenomen waarin de etnische zuiveringen in Noord-Bosnië werden veroordeeld. UNHCR-woordvoerder, Peter Kessler, beschuldigde de Bosnische Serviërs van staatsterrorisme, omdat de etnische zuiveringen geen incidenten, maar weloverwogen beleid zouden zijn. Speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal, Yasushi Akashi, heeft in een telefoongesprek met Karadzic kritiek geuit op de etnische zuiveringen. Karadzic zei dat de uitzettingen zouden worden gestopt, maar volgens de

UNHCR zijn de etnische zuiveringen ook daarna voortgezet.

SAFE AREAS OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA

GORAZDE:

Eind Augustus is er een sluipschutterakkoord gesloten in Gorazde tussen de moslims en de Serviërs. Na aanvankelijke afname van de activiteiten, valt de afgelopen dagen weer een toename van sluipschutter-activiteiten te constateren.

ZEPA: NTR

SREBRENICA:

Hoewel de situatie redelijk rustig en stabiel is vinden er nog dagelijks enkele schietincidenten plaats. Mogelijkerwijs zullen voedselkonvoien te voet worden uitgevoerd vanwege het benzine tekort. Voorlopig is namelijk - wat de Bosnische Serviërs betreft - het laatste benzine-konvooi (KL III) voor de maand september aangekomen in Srebrenica.

CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA

Ten noorden van Sarajevo wordt langs de lijn Olovo-Vares nog altijd gevochten tussen moslims en Serviërs. Aan beide zijden vinden troepenverlaatsingen en herbevoorradingsactiviteiten plaats.

In Sarajevo waren de sluipschutteractiviteiten en beschietingen in eerste instantie beduidend minder dan eerder. Sluipschutteractiviteiten vonden echter nog altijd plaats (ondanks het anti-sluipschuttersbestand) en de artillerie-beschietingen zijn de laatste dagen zeer geïntensiveerd: er werd een nieuw record gevestigd van 900 inslagen op één dag. De Bosnische Serviërs hebben hun greep op Sarajevo versterkt. Er wordt ten noorden van de stad hevig gevochten tussen de Serviërs en de moslims.

De VN had de luchtbrug naar Sarajevo tijdelijk hervat, nadat dit eerder door beschietingen op het vliegveld onmogelijk was geworden.

In het westelijk gedeelte is het onrustig in de omgeving van het Vlastic-gebergte. Er vinden troepenbewegingen plaats aan moslim-zijde.

ZUID-BOSNIË-HERCEGOVINA

NTR

VERENIGDE NATIES/EUROPESE UNIE

Binnen de Contact-groep was onenigheid ontstaan tussen de Russische Federatie (RF), Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en Duitsland en de Verenigde Staten over: (1) het al dan niet "belonen" van Milosevic voor diens houding jegens de Bosnische Serviërs; (2) het al dan niet bijstellen van de vredesplan; en (3) het opheffen van het wapenembargo tegen de moslims.

Bij zijn bezoek aan Milosevic legde de Russische minister van buitenlandse zaken Kozyrev meer nadruk op het belonen van Milosevic, in plaats van op de stationering van waarnemers voor het embargo tegens de Bosnische Serviërs. Dit oogste kritiek in het Westen. De RF verweet op zijn beurt het Westen "bureaucratische inertie en gebrek aan flexibiliteit", omdat het niet bereid was Milosevic te belonen. Kozyrev drong aan op een snelle verlichting van de sancties (o.a. het openstellen van de luchthavens voor Servisch luchtverkeer en opheffen van de sportboycot). De Westerse staten - met name Duitsland en de Verenigde Staten - willen dat eerst waarnemers worden gestationeerd bij de Servisch-Bosnische grens, voordat Milosevic beloond wordt. Zij vinden het alleen toelaten van waarnemers van bevriende landen onvoldoende.

De Contact-groep, bijeen in Berlijn, heeft besloten om de Veiligheidsraad te adviseren om voorbereidingen te treffen voor de opheffing van de economische sancties tegen Servië en Montenegro. Klaus Kinkel, de Duitse minister van buitenlandse zaken, benadrukte echter dat men eerst meer daden moest zien voor het versoepelen van de sancties. Milosevic is inmiddels akkoord gegaan met de komst van 135 waarnemers, waarvan 20 Noren.

Kozyrev had ook voorgesteld om het vredesplan voor Bosnië-Herzegovina bij te stellen, zodat deze acceptabel zou worden voor de Bosnische Serviërs. Een confederatie van de Bosnische Serviërs en Servië zou bijvoorbeeld mogelijk gemaakt moeten worden. Eerder riep hij overigens de moslims in Bosnië op om de aanvallen in Centraal-Bosnië te staken. Frank-

rijk heeft in de Contact-groep ook gepleit voor het toestaan van een confederatie tussen de Bosnische Serviërs en Joegoslavië, op voorwaarde dat de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina in tact blijft. Tot nu toe heeft de internationale gemeenschap dat geweigerd.

De Amerikaanse voornemens om het wapenembargo tegen de moslims op te heffen en daartoe snel een resolutie in te dienen bij de Veiligheidsraad zijn vooralsnog niet tot uitvoering gebracht. Het voorstel om het embargo op te heffen, dat ook indirect het vertrek van UNPROFOR uit Bosnië betekent, is bekritiseerd in het Westen en in de RF.

De Russische vertegenwoordiger in de Contact-groep, Vitali Tjoerkin, verklaarde zich onomwonden tegenstander van de opheffing van het embargo. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn eveneens tegen het opheffen van het wapenembargo. Volgens deze landen zal het een escalatie van ongewenste gewelddadigheden tot gevolg hebben en zouden de veilige gebieden en de VN-soldaten in gevaar komen. De drie landen hebben aangekondigd hun troepen terug te trekken als het embargo wordt opgeheven.

Yasushi Akashi heeft gezegd een VN-macht in Bosnië te willen behouden. Hij keerde zich daarmee indirect tegen het Amerikaanse voorstel. De UNHCR waarschuwde dat het opheffen van het embargo een ramp tot gevolg zou hebben, gelet op het vertrek van UNPROFOR, de dreigementen van Karadzic en de naderende winter. Izetbegovic heeft signalen gegeven waaruit blijkt dat de Bosniërs UNPROFOR graag zouden willen behouden. De Bosniërs hebben bovendien onduidelijke signalen gegeven over hun standpunt met betrekking tot de wenselijkheid van de opheffing van het embargo (zie boven).

De NAVO en de VN zijn zich sinds de Servische offensieven in de Bihac-regio zorgen gaan maken om de aantasting van het concept "veilig gebied". Bihac, waar rond omheen nu zwaar gevochten wordt, was namelijk tot "veilig gebied" verklaard.

VN-INCIDENTEN

Op 4 september zijn Deense VN-soldaten en arbeiders bij het oprichten van een podium in het Olympisch stadion ter gelegenheid van het (inmiddels afgezegde) bezoek van de paus beschoten, vermoedelijk door Bosnische Serviërs. De Deense VN-soldaten hebben het vuur

beantwoord.

Een Nederlandse konvooi is in de buurt van Zavidovici beschoten door artillerie en/of mortieren. Drie vrachtwagens werden beschadigd.

NEDERLANDSE VN-MILITAIREN

Brigade-generaal van Baal is op 1 september afgelost door brigade-generaal Brinkman. Op 6 september is rotatie T9 terug naar Nederland gegaan. T12 zal hen vervangen.

Bij controle van een van de konvoien door de Serven is een aantal postzakken geopend. Ook hebben diverse konvoien tol moeten betalen ondanks dat vrije verplaatsingen door UNPROFOR waren gegarandeerd.

De luchtmacht wil het aantal F16's in Villafranca, die ten behoeve van het vliegverbod boven Bosnië worden ingezet, terugbrengen van zestien tot zes in verband met de hoge kosten (69,1 mln tot nu toe).

Minister Voorhoeve is op bezoek geweest bij het Nederlands contingent in Villafranca en bij Dutchbat en de Luchtmobiele Brigade in Bosnië.

ERNSTIGE INCIDENTEN

Een VN-helicopter is op 1 september boven Sarajevo beschoten en geraakt door machinegeweervuur en andere lichte wapens. De helicopter moest een noodlanding maken.

Een tweetal NAVO-vliegtuigen, Britse Sea Harriers, werd boven de Bihac-pocket beschoten met luchtdoelraketten van het type SAM-7, die volgens de VN afkomstig zijn van de SVK-eenheden in het gebied.

BALKAN

ALBANIË

De relaties tussen Albanië en Griekenland zijn nog zeer gespannen, naar aanleiding van het proces tegen vijf Griekse Albanese en de deportatie van illegale Albanese uit Griekenland (er zijn er rond de drie à vier honderdduizend in Griekenland) in reactie daarop.

In het proces werd zeven tot negen jaar geëist tegen de vijf Grieken op grond van separatistische activiteiten, contacten met de Griekse geheime dienst en wapenbezit.

Griekenland was verontwaardigd. Premier Papandreou had reeds gezegd dat Griekenland

"vastbesloten en koelbloedig" maatregelen voorbereidt voor het geval dat de vijf veroordeeld worden. Griekenland zal dan "alle middelen" gebruiken om de Griekse minderheid te verdedigen. Zowel de regeringspartij als de oppositie staan op het standpunt dat verdere "inkrimping van het Hellenisme" (syrriknosi), waarvan onder andere in Noord-Epirus (Zuid-Albanië) sprake zou zijn, niet geduld mag worden.

Griekenland heeft dagelijks duizenden illegale Albanese de grens over gezet bij Kakavia. Volgens de Albanese gaat het om 32.000 personen tussen 15 augustus en begin september; volgens de Grieken rond de 20.000. Inmiddels is het aantal opgelopen tot rond de 40.000. De Albanese hebben geklaagd over pesterijen, politiegeweld en dagenlange opsluiting door de Griekse politie bij de uitzetting van illegale Albanese.

In een brief aan de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad en aan de leden van de EU heeft de Albanese premier Berisha gevraagd Griekenland onder druk te zetten om op te houden met de deportaties. Berisha beklagde zich over de mishandeling van de Albanese illegalen en de weigering in te gaan op Albanese voorstellen om een dialoog tot stand te brengen. Hij beschuldigde Griekenland van het nastreven van de omverwerping van zijn regime met de deportaties en van het samenspannen met Servië. Buitenlandse waarnemers om de rechten van de Griekse minderheid te waarborgen werden uitgenodigd, mits er ook buitenlandse waarnemers naar de Albanese minderheid in Noord-Griekenland zouden kijken.

Athene zei bevreesd te zijn voor een Albanese-Turkse as. De Grieken wijzen op een door beide landen gesloten militaire samenwerkingsakkoord met betrekking tot bewapening en de opleiding van Albanese militairen en politiemannen. Turkije zou bezig zijn in de Balkan een boog van Islamitische staten rond Griekenland tot stand te brengen.

De spanningen tussen Griekenland en Turkije zijn inmiddels ook opgelopen als gevolg van de door Griekenland aangekondigde unilaterale uitbreiding van de territoriale wateren van 6 mijl tot 12 mijl. Volgens Turkije is dit "zeer ernstig en onacceptabel" en zelfs "een reden voor oorlog" vanwege de ligging van Griekse eilanden tot vlak voor de Turkse kust en de toegang tot de Egeïsche Zee. De Turkse reactie kan ook niet los worden gezien van de kwestie Cyprus. Griekenland en Zuid-Cyprus hebben recentelijk een "gemeenschappelijke verdedigingsruimte" opgericht.

De spanningen tussen Griekenland en Albanië

hebben inmiddels de aandacht getrokken van de internationale gemeenschap. Max van der Stoep heeft als Hoge Commissaris van de Nationale Minderheden van de CVSE getracht het conflict te deëscaleren. Rusland heeft aangeboden te bemiddelen. President Clinton heeft een brief geschreven aan de leiders van beide landen, waarop door Griekenland positief is gereageerd. De Amerikanen hebben er bij Albanië op aangedrongen het proces stop te zetten.

Op 7 september zijn de verdachten echter veroordeeld tot zes tot acht jaar gevangenisstraf. Griekenland heeft in reactie hierop:

- zijn ambassadeur in Tirana terug geroepen;
- opnieuw een dialoog met Albanië afgewezen;
- een veto uitgesproken over een nieuwe EU-lening van ECU 35 mln aan Albanië;
- zijn troepenmacht langs de grens met Albanië versterkt; en
- één van de grensovergangen tussen Albanië en Griekenland afgesloten. Binnen Griekenland beginnen enkelen, waaronder oud-premier Mitsotakis, zich publiekelijk af te vragen of het huidige beleid niet heel Europa tegen Griekenland zal doen keren.

E I N D E

GEBEURTENISSEN IN RWANDA/BURUNDI/ZAIRE

van 23 augustus t/m 6 september 1994

-EEN SAMENVATTING-

101 MIDCie
sectie Afrika

VDG Elgersma
SLD Brand

PROLOOG

Na de moord op de presidenten van Rwanda (Habyarimana) en Burundi (Ntaryamira) op 6 april 1994 brak in Rwanda de strijd tussen Hutu's en Tutsi's uit. Terwijl de moord op leden van de Tutsi-stam door de presidentiële wacht in volle gang was, veroverde het Rwandees Patriottisch Front (RPF) langzamerhand het grootste deel van het Rwandese grondgebied. Jaren van opgebouwde spanning tussen beide groepen ontaadden zich in een massale moordpartij.

Naarmate de burgeroorlog voortduurde nam de vluchtelingenstroom toe. Aanvankelijk bestond deze stroom voornamelijk uit Tutsi's, later voornamelijk uit Hutu's. Zij zijn uitgeweken naar Tanzania, Burundi en vooral Zaire. Daar bevindt zich de grootste concentratie vluchtelingen in het gebied rondom Goma.

Eind juni trokken Franse para's de grens van Zaire over (Operatie Turquoise) om een veiligheidszone, in het zuid-westen van Rwanda, in te stellen. Deze veiligheidszone werd op 21 augustus overgedragen aan een VN-vredesmacht. Nu de Hutu-regering verslagen is heeft de situatie zich enigszins gestabiliseerd.

HUMANITAIRE HULP

25 Augustus - Bij de burgeroorlog in Rwanda zijn volgens de VN waarschijnlijk meer dan een miljoen doden gevallen. Woordvoerder Petrie van het VN-bureau verklaarde dat hij de schatting van één miljoen niet overdreven vond, ondanks de lagere schatting van hulporganisa-

ties, zoals het Rode Kruis.

26 Augustus - De veiligheidssituatie in de vluchtelingenkampen is verslechterd. Vooral de Franse, Belgische en Amerikaanse hulpverleners lopen gevaar. De Nederlanders blijven doorgaan met hun werk. De vluchtelingen hebben vaak evenveel te vrezen van de Zairese militairen als van de Hutu-milities. Het aanbreken van het regenseizoen maakt het leven in de kampen zo mogelijk nog meer miserabel.

27 Augustus - Een VN-commissie van 3 juristen is naar Rwanda vertrokken om de beschuldigingen te onderzoeken dat het vorige Hutu-bewind opzettelijk een campagne heeft gevoerd om de Tutsi-minderheid uit te roeien.

1 september - De terugtocht naar Rwanda wordt nog steeds door alle partijen gezien als de enige oplossing. De minister van Justitie van Zaire Kamanda Wa Kamanda stelt dat de 1,2 miljoen vluchtelingen in zijn land aan het eind van de maand terug moeten zijn in Rwanda. Hij kondigde echter geen maatregelen aan mocht dit niet gebeuren.

4 september - 95 Nederlandse militairen komen terug uit Goma.

7 september - Het idee van VN-personeel om de naar schatting 20.000 Hutu militairen in de kampen bij Goma te isoleren en over te brengen naar een nieuw kamp is geaccepteerd door deze gevluchte militairen. Zij werden gezien als een groot obstakel bij de pogingen om de vluchtelingen terug te brengen. De Hutu-militairen zouden de vluchtelingen graag gebruiken in hun strijd om de macht in Rwanda te heroveren.

KIGALI

In Kigali is er spanning ontstaan in de leefgemeenschap van de Tutsi's. Tutsi's die jarenlang in ballingschap hebben geleefd, keren nu terug met dure auto's en hoge verwachtingen. De Tutsi's die in Rwanda de slachtingen hebben overleefd zijn berooid en verwachten steun. Het simpele feit dat deze laatste Tutsi's het Hutu bewind hebben overleefd is er de reden toe dat ze worden verdacht van collaboratie door de Tutsi's die uit Uganda terugkomen.

25 Augustus - De VN heeft 41 officieren van het voormalige regeringsleger naar de hoofdstad Kigali gebracht voor overleg met de huidige regering. Gesproken wordt over de mogelijkheid vroegere regeringssoldaten op te nemen in het nieuwe leger. Ex-militairen in vluchtelingenkampen rondom Goma en Bukavu, onder wie de voormalige chef-staf generaal Faustin Bizimungu, hebben echter laten weten niets te zien in samenwerking met de nieuwe machthebbers.

Teneinde de lokaties van mijnevelden te bepalen, is de VN begonnen de strijd rond Kigali van afgelopen voorjaar te reconstrueren. Niet alleen mijnen maar ook blindgangers en boobytraps worden regelmatig gevonden. Zowel in Kigali zelf als in de omgeving wordt de hervatting van het dagelijks leven na de oorlog belemmerd door deze explosieven. Een ploeg van mijnaruumers van het Canadese leger zoekt al in Kigali naar mijnen. Majoor Jean-Guy Flanits, woordvoerder van de VN-vredesmacht UNAMIR hoopt dat de beloofde Britse genie-troepen mee zullen helpen bij het opruimen van de duizenden mijnen.

HET LEGER VAN DE VOORMALIGE REGERING

Van de 30.000 man van het voormalige regeringsleger wordt geschat dat ongeveer een derde voldoende gedisciplineerd, geoefend en georganiseerd is om een dreiging te vormen voor het nieuwe regime in Rwanda. Men denkt

daarbij vooral aan een bataljon paracommando's en een bataljon van de presidentiële garde, die als sterkste eenheden van het voormalige regeringsleger (FAR) bekend staan.

Zowel in oost- als west-Rwanda zijn infiltraties gemeld van FAR-eenheden en is het tot schermutselingen gekomen met het Armée du Peuple Ruandais (APR), de gewapende arm van het RPF. Ondanks deze infiltraties is het niet te verwachten dat het ARP binnen 3-6 maanden een guerilla-oorlog tegen Rwanda kan starten.

FRANSE VEILIGHEIDSZONE

Op 16 augustus heeft Frankrijk het beheer van de veiligheidszone overgedragen aan Ghanese, Senegalese en Ethiopische troepen die onder de VN-vlag opereren.

De vrees dat na het vertrek van de Fransen het RPF met veel materiaal de veiligheidszone zou bezetten en vervolgens nog meer Hutu's naar het aangrenzende Zaire zouden vluchten, bleek ongegrond. Wel verstevigt het RPF langzamerhand zijn aanwezigheid in deze zone en lopen dagelijks enkele tientallen Hutu-milities over naar de zijde van de nieuwe regering.

In samenwerking met VN-troepen gaan 30 RPF militairen proberen Hutu milities af te schrikken om acties uit te voeren.

6 september - 150 RPF militairen trekken het gebied in. Dit in tegenstelling tot eerdere afspraken volgens welke aanvankelijk alleen burgerpersoneel van de RPF de veiligheidszone in mocht.

E I N D E

RED MERCURY

door vdg Grootendorst

In de media verschijnen steeds vaker berichten uit Rusland over het bestaan van een unieke en uiterst geheime verbinding genaamd 'Red Mercury'. Deze verbinding zou mogelijk de productie van kernwapens vereenvoudigen. Red Mercury (RM) is zelf geen conventionele explosieve stof, maar het treedt op als energiebron en kan als zodanig blijkbaar een kernfusie reactie op gang brengen. Dit zou kunnen leiden tot de vervaardiging van kleine kernbommen van twee tot vier kilo. Hoewel de westerse regeringen en inlichtingendiensten het bestaan van RM (officieel) ten zeerste betwijfelen, zijn een aantal prominente westerse wetenschappers ervan overtuigd dat RM echt bestaat en het non-proliferatie verdrag bedreigt.

In deze Infoscoop leest u een bewerkte versie van het artikel uit International Defense Review (vol. 27, juni 1994): 'Red Mercury: is er een kernfusie bom te koop?'; deel 1: de historie en de gevaren van kernfusie bommen. In de volgende Infoscoop deel 2: de werking van Red Mercury.

Aan het eind van de jaren '50 was er zowel bij de Amerikanen als bij de Russen veel belangstelling om effectievere kernwapens te ontwerpen. Er werd vooral gezocht naar wapens met een relatief geringe explosie, waarbij tevens minder radioactieve verontreiniging en minder vernietiging van gebouwen e.d. optreedt dan bij gebruik van standaard tactische kernwapens.

De ontwerpers van kernwapens slaagden er in om dit soort wapens te maken. Het dodelijke effect van deze wapens wordt veroorzaakt door ioniserende straling. Genoemde ioniserende straling bestaat uit de zeer dodelijke neutronenstraling. De wapens worden daarom ook wel neutronenbommen genoemd.

Neutronenbommen werden bedacht en gerealiseerd door de Amerikaanse kernfysicus Cohen. Hij realiseerde zich dat de meest effectieve neutronenbom werkt volgens het principe van kernfusie in plaats van kernsplijting. De fusie van bijvoorbeeld deuterium en tritium (twee isotopen van waterstof) leidt tot de productie van neutronen met hoge energie:

deuterium + tritium - helium + neutron

De kernfusie van twee tritium kernen kan ook gebruikt worden:

tritium + tritium - helium + 2 neutronen

De in het fusieproces gevormde neutronen bezitten veel energie. Deuterium-tritium fusie levert neutronen op met een gemiddelde energie van 14 miljoen electronvolt (eV), terwijl neutronen ontstaan tijdens tritium-tritium fusie gemiddeld 10 miljoen eV bezitten. De hoge energie van de neutronen heeft tot gevolg dat de neutronen grote afstanden door de lucht af kunnen leggen en allerlei materialen penetreren. De straling is sterk genoeg om de bemanning van een tank te doden of uit te schakelen, zonder dat de tank zelf vernietigd wordt.

De meest effectieve neutronenbom is een bom waarin alleen kernfusie optreedt. Omdat er sprake is van kernfusie (het 'samensmelten' van lichte kernen) en niet van kernsplijting (het splitsen van een zware kern in meerdere lichte, zoals gebruikt in kerncentrales) produceert een dergelijk wapen maar weinig radioactieve straling. Er kan enige radioactiviteit ontstaan door interactie van de neutronen met bijv. de behuizing van de bom, maar dit effect is vrijwel te verwaarlozen. De Amerikaanse Lawrence Livermore en Los Alamos laboratoria hebben in de zestiger jaren tevergeefs geprobeerd om een wapen, voor 100 % gebaseerd op kernfusie, te maken (project Dove). In plaats van pure kernfusie wapens zijn de Amerikanen overgegaan op een andere, gerelateerde techniek.

De in gebruik zijnde Amerikaanse neutronenbommen zijn twee-traps thermonucleaire wapens, waarbij de eerste trap, een 'ouderwetse' kernsplijtbom, de hoge temperaturen genereert die nodig zijn voor een kernfusie reactie in de tweede trap. Het doel van een neutronenbom is om het dodelijke effect te maximaliseren bij een zo klein mogelijke explosie. De twee-traps wapens hebben als groot nadeel dat een aanzienlijke hoeveelheid radioactiviteit vrijkomt bij explosie. De Amerikanen hebben onder andere de W70 Mod-3 kernkoppen voor de Lance surface-to-surface projectielen en de W79 8-inch artillerie granaten met verhoogde straling gemaakt. De

surface projectielen en de W79 8-inch artillerie granaten met verhoogde straling gemaakt. De dodelijke straal van deze neutronenbommen is ongeveer 700 meter, ongeveer twee keer de dodelijke afstand van een gewone kernsplijtbom met dezelfde explosieve opbrengst. Een kernsplijtwapen met dezelfde dodelijke straal (700 m) zou met een 10 keer zo zware explosie gepaard gaan. Dit soort wapens zijn recent verwijderd uit het kernwapen arsenaal in het kader van het ontwapeningsprogramma.

De Russen hebben net als de Amerikanen geprobeerd om kernfusiewapens te maken. Een implosie als gevolg van zware explosieven moest een fusie op gang brengen. Er zijn echter slechts een paar wetenschappelijke artikelen bekend waarin fusie als gevolg van een implosie beschreven wordt. Het is in ieder geval zeker dat de Russen een wapen in het arsenaal hebben met een verhoogde stralingsopbrengst (M-1975 240 mm mortier).

Er komen nu steeds vaker berichten dat Russische neutronenbommen een exotisch materiaal genaamd Red Mercury te bevatten. RM bestaat voornamelijk uit kwik-antimoon-oxide ($Hg_2Sb_2O_7$), een ternair kwikoxide met de kubische pyrochloor structuur. Deze chemische verbinding (donker rood-bruin of paars) wordt in relatief grote hoeveelheden geproduceerd in een chemische fabriek in Jekaterinenburg (Sverdlovsk) en kan niet via commerciële chemische leveranciers in het westen verkregen worden. Het in Rusland geproduceerde kwik-antimoon-oxide wordt waarschijnlijk exclusief gebruikt voor de produktie van RM.

Cohen gelooft dat kwik-antimoon-oxide (in één of andere vorm) een zeer efficiënte explosieve stof is, zo efficiënt dat het gebruikt kan worden om een pure fusie reactie te produceren in een revolutionair type kernwapen. Het is bekend uit de literatuur dat een nieuwe groep materialen ontwikkeld is die veel grotere energie concentraties kunnen produceren dan zware explosieven. Wanneer deze materialen samengedrukt worden door een explosie, ontstaat er zeer veel energie als gevolg van optredende chemische reacties. Cohen benadrukt dat deze nieuwe materialen ('ballotechnics') potentieel veel effectiever zijn om een kernfusiewapen te maken dan de conventionele aanpak met zware explosieven uit het Dove project en vroegere russische pogingen. Het lijkt nu alsof de Russen, door gebruik te maken van RM, geslaagd zijn waar de Amerikanen faalden. Diverse opmerkingen uit officiële russische bronnen bevestigen deze

conclusie. Zo beweert een russische generaal dat Rusland een kernwapen heeft ontwikkeld met 'een dubbele opbrengst bij een 100 keer zo licht wapen vergeleken met andere kernwapens'. Het is duidelijk dat in deze wapens een andere techniek gebruikt moet worden dan kernsplijting, aangezien dit soort wapens als gevolg van de hoeveelheid splijtstof erg zwaar is. Het gewicht van de nieuwe wapens zou 2 - 4 kg bedragen, terwijl Cohen meent dat een kernbom ter grootte van een honkbal mogelijk is.

Op grond van alle ter beschikking staande gegevens is Cohen er van overtuigd dat de Russen een puur kernfusiewapen gemaakt hebben, waarbij gebruik wordt gemaakt van 'ballotechnic' technologie (Red Mercury). In een dergelijk wapen is het gewicht van deuterium en tritium (beide gassen) slechts een minieme fractie van het gewicht aan splijtstof dat benodigd zou zijn voor een kernsplijtwapen. De volledige fusie van ongeveer 12 gram waterstof isotopen levert een explosie op die equivalent is aan een explosie van 1000 ton TNT. Het is derhalve duidelijk dat een pure kernfusiebom slechts een paar kilo hoeft te wegen.

De gevaren van deze ontwikkelingen zijn voor de hand liggend. De verspreiding van kernwapens is nauwelijks meer te controleren. Vele landen kunnen de beschikking krijgen over neutronenbommen, gezien de eenvoud waarmee de bestanddelen van deze wapens geproduceerd en/of gekocht kunnen worden. De isotopen van waterstof zijn namelijk niet onderworpen aan de internationale beveiligingssystemen van het non-proliferatie verdrag en vrij te koop op de markt. Het gebruik van deze stoffen in pure kernfusiewapens wordt niet gecontroleerd. Het is daarom aan te raden om op de conferentie in april 1995 (over verlenging van het verdrag) afspraken te maken over het bewaken van de produktie en verkoop van deuterium en tritium, anders worden de pure kernfusiewapens een serieuze bedreiging voor het non-proliferatie beleid.

E I N D E

COLOFON

INFO-SCOOP

Is een tweewekelijkse uitgave
van

101 MIDCie
Simon Stevinkazerne
MPC 13 D
Postbus 9012
6710 HC Ede

Telefoon:

ptt 08380 - 83056
mdtn 678 - 3056
fax 678 - 3057

Redactie:

maj. L. Hakvoort
kap. R.C. de Jong
lnt. Mori

Vormgeving:

101 MIDCie

INFO-SCOOP wordt verzonden aan de secties 2 van bataljons en brigades alsmede al die onderdelen van de krijgsmacht welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.

Zij die INFO-SCOOP nog niet ontvangen maar dit wel wensen kunnen hierover contact opnemen met 101 MIDCie op bovenstaand telefoonnummer onder opgaaf van redenen waarom zij INFO-SCOOP wensen te ontvangen.